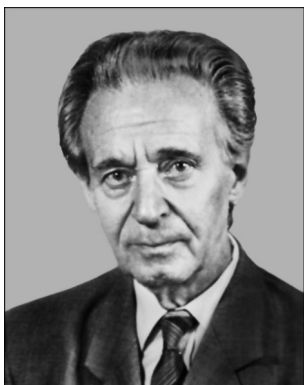

І. М. Дзюба, М. І. Мушинка

Неврлий Микола

НЕВРЛИЙ Микола (Nevrlý Mikuláš; 15. 11. 1916, м. Ростов-на-Дону, нині РФ – 18. 08. 2019, Братислава) – чеський і словацький україніст, критик, бібліограф. Син Я. Неврлого. Доктор славістики (1950), іноземний член НАНУ (2003). Дійсний член НТШ (1990). Орден «За заслуги» 3-го (1997) та 2-го (2006) ступ. Народився в чесько-українській родині. Мешкали у Томаківці, Червонограді, Полтаві, Харкові та інших містах України. 1933 разом із батьками емігрував до Чехо-Словаччини: жив спочатку на Закарпатті, а пізніше – в Чехії і Словаччині. Закінчив славістичний відділ німецького Карлового університету в Празі, філософський факультет УВУ (обидва – 1945) та Карлового університету (1948).

У Чеських Будейовицях (пізніше у Брно) Н. заснував та очолив гурток перекладачів з української літератури: їхні переклади, доповнені перекладами празької групи перекладачів, очолюваної [О. Зілинським](#), увійшли до антології української поезії «Vítězit a žít» (Praha, 1951) – перше, а щодо кількості представлених поетів і досі не перевершене, зібрання української поезії в перекладі чеською мовою. 1948–52 викладав українську мову й літературу в Чеському університеті у Брно, де 1950 захистив докторську дисертацію на тему «Життя і творчість Івана Франка». Відтоді франківська тематика стала провідною в його науковій діяльності, їй присвятив низку статей та монографії «Ivan Franko – ukrajinský básník revolucionář» (Praha, 1952; 1958), «Ivan Franko. Život a dielo» (Prešov; Bratislava, 2009; у співавт.). У кількох десятках праць він досліджував життя і творчість Т. Шевченка. Окремими виданнями вийшли: «Безсмертний Шевченко» (Пряшів, 1954) та «Taras Ševčenko – revolučný básnik Ukrajiny» (Bratislava, 1960).

Від 1956 – у Братиславі, де в НДІ педагогіки укладав програми й підручники для українських шкіл Пряшівщини та брав участь у літніх курсах перекваліфікації вчителів. 1963–76 працював в Інституті словацької і світової літератури Словацької АН, тут уклав і видав покажчик «Ukrajínica slovaca. Bibliografía. 1945–1964», що охоплює 2117 позицій. 1966 захистив дисертацію «Українська радянська поезія 20-х років» на ступінь кандидата філологічних наук (вийшла друком 1991 у Києві).

У 2-й половині 1960-х рр. Н. опублікував серію ґрунтовних статей про авангардні течії в українській літературі 1920-х рр. (футуризм, експресіонізм, неоромантизм, неокласицизм тощо), репресованих українських письменників («Розстріляне Відродження») та тих, що з різних причин емігрували. Тоді ж він упорядкував і видав комплексні зібрання творів «Перстені молодості» Б.-І. Антонича (1965) та «Ранені дні» Д. Фальківського (1969; обидва – Пряшів), письменників, що в СРСР були також заборонені. У 1970–80-і рр. його доступ на сторінки видань України та української періодики Чехословаччини був обмежений. Науковий редактор «Словацько-українського словника» П. Бунґанича (Братислава, 1985).

Наприкінці 1980-х рр. Н. один із перших почав популяризувати в Україні творчість письменників української політичної еміграції, публікуючи в наймасовішому українському журналі «Україна» серію статей зі спогадами про Олександра Олесь, Є. Маланюка, Юрія Клена, Олега Ольжича, Л. Мосендза, О. Стефановича, С. Гординського, І. Качуровського та М. Ситника. В інших журналах він надрукував спогади про І. Кулика, В. Сосюру, М. Бажана, Б. Беднарського, А. Гарасевича, І. Панькевича, О. Зілинського, І. Мацинського тощо. Відновив співпрацю з пряшівською українською періодикою («Дукля», «Нове життя», «Дружно вперед»). 1991 у Пряшеві Н. опублікував зібрання творів «Земна мадонна» Є. Маланюка та «Цитаделя духа» Олега Ольжича (обидві перевид. в Україні), 1994 в Києві – монографію «Олександр Олесь. Життя і творчість» та збірку віршів і прози «Шляхетне серце» Б. Беднарського. Упорядник антології віршів 12-ти поетів празької української поет. школи – «Муза любові й боротьби» (1995) та збірки творів «Катам наперекір» М. Ситника (1998), книги «Подорожній щоденник» Д. Крмана (1999; усі – Київ; тут важливе місце займають відомості про тодішні воєнно-політичні події в Україні, зустрічі автора з гетьманом І. Мазепою, запорозькими козаками, про Полтавську битву 1709 тощо).

Підсумкова робота Н. – збірка славістичних праць «Минуле й сучасне» (К., 2009), в якому подано 129 його україномовних статей про літераторів Пряшівщини, М. Мухина і літературну молодь Закарпаття, майстра української сцени Ю. Шерегія тощо, та видання «Encyklopédia ukrajinskej literatúry a kultúry» (Sladkovičovo, 2014) – 133 статті словацькою, чеською, польською, німецькою та англійською мовами про видатних представників української літератури й культури та їхню творчість.

З ініціативи Н. встановлено меморіальні дошки І. Франку в Празі (1956) та Г. Сковороді у Братиславі (2002), пам'ятники Т. Шевченку в Братиславі (1990) та Д. Крману на полі Полтавської битви під Полтавою (1999). Автор низки статей в ЕСУ.

Рекомендована література

1. Мірошниченко М. Любов цю успадковано // ЛУ. 1985, 21 листоп.;
2. Мацинський І. Піонер чехо-словацької післявоєнної україністики // Нове життя [Пряшів]. 1986, 28 листоп.;
3. Жулинський М. Чех з українським серцем // Неврлий М. Укр. рад. поезія 20-х рр. К., 1991;
4. Мушинка М. Бард словацької україністики // Дукля. 1996. № 6;
5. Микола Неврлий: Бібліогр. покажч. Пряшів, 2001;
6. Роман М. Микола Неврлий – Нестор словацької україністики // Дукля. 2011. № 6;
7. Мовчанюк Г. Столітній Микола Неврлий: Есей. В., 2017.

Бібліографічний опис:

Неврий Микола / І. М. Дзюба, М. І. Мушинка // Енциклопедія Сучасної України [Електронний ресурс] / Редкол.: І. М. Дзюба, А. І. Жуковський, М. Г. Железняк [та ін.] ; НАН України, НТШ. – К. : Інститут енциклопедичних досліджень НАН України, 2021. – Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-72750>

2001-2025 © Ця енциклопедична стаття захищена авторським правом згідно з чинним законодавством України ([докладніше](#)).